
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

ספרות הילדים העברית: הבית הפרטי והבית הלאומי - 17075

תאריך עדכון אחרון 15-09-2021

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: ספרות עברית

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר ב'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): גדעון טיקוצקי

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: giddon.ticotsky@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאום מראש במייל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

ספרות הילדים העברית הייתה בראשיתה פרויקט לאומי-תרבותי שנטלו בו חלק מיטב היוצרים העברים, בהם חיים נחמן ביאליק, אברהם שלונסקי ולאה גולדברג. בזירה זו ביקשו ליצור שפה מדוברת כמעט יש מאין, ותרבות ילידית שרבים מנדבכיה מומצאים. בהיבט זה הייתה ספרות הילדים בבואה מוקטנת של אותם מאמצים עצמם שהושקעו ביצירת תרבות עברית מקורית, שלה יחסים מורכבים עם תרבותה התאומה - היידיש - ועם הספרויות האירופיות שהקיפו אותה. אותם מתחים אידיאולוגיים ואסתטיים שהספרות העברית התחבטה בהם (ובמובן מסוים, עודם מלווים אותם כיום), משתקפים ביתר שאת בספרות לילדים בת הזמן. בה-בשעה שספרות הילדים העברית נועדה ליצור מרחב ביתי, אינטימי, בשפה חדשה-ישנה, כך היא עצמה הייתה חלק מבניין האומה והספרה הציבורית, ולהפך. הקורס יתחקה אחר המגמות העיקריות בספרות הילדים העברית, מאמצע המאה התשע-עשרה ואילך: לידת הספר העברי המודרני על רקע עליית הציונות, שיטת ההוראה "עברית בעברית" ב"חדר המתוקן" והרומנטיקה האירופית; העידן הבינלאומי של הספר העברי (1925-100), בין השאר עם יצירתה של תום זיידמן-פרויד) ותסיסתן של מגמות מודרניסטיות; התבססות היצירה העברית המקורית בארץ ישראל ("ממרכזים למרכז"); ועליית דור יוצרים חדש - קוראים-כותבים ילידיים.

מטרות הקורס:

היכרות עם תרבות הילד והנוער העברית במאה וחמישים השנים האחרונות;
הצבעה על מגמות עיקריות בתרבות העברית המודרנית;
התוודעות לדרכי יצירתו של קאנון ספרותי, בפני עצמו ובמגע עם תרבויות אחרות.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של קורס זה, לנגד עיני הסטודנטים/ות תעמוד מפה של תרבות הילד העברית וכרונולוגיה ברורה שלה. בנוסף יתוודעו למגמות עיקריות בתרבות העברית, הארץ-ישראלית והישראלית.

דרישות נוכחות (%) :

90

שיטת ההוראה בקורס: הרצאות פרונטליות ודיונים בכיתה

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

- * הופעת ספרות הילדים האירופית על רקע צמיחת הרומנטיקה ומושגי הלאום והילדות שניסחה
- * מקומו המורכב של הדימוי בתרבות היהודית
- * בין ספרות (ילדים) עברית לספרות (ילדים) יידישית
- * מגמות של מודרניזציה וחילון ברחוב היהודי על רקע האמנסיפציה והתעוררות תודעה לאומית ותרבותית: "עברית בעברית", "החדר המתוקן"
- * חיים נחמן ביאליק: יצירות היברידיות והחתירה ליצירת "אמנות עממית" יש מאין
- * לידת הספר העברי המודרני ומלחמת העולם הראשונה

- * העידן הבינלאומי של הספר העברי
- * פועלה של תום זיידמן-פרויד
- * דמיון ילדות וילדים עבריים: ליון קיפניס, יצחק דמיאל (שויגר), אליעזר שמאלי
- * התבססות ספרות הילדים העברית כמערכת אוטונומית; התמרכזותה של הספרות העברית ("ממרכזים למרכז")
- * מודרניזם למבוגרים, מודרניזם לילדים: לאה גולדברג, אברהם שלונסקי ונתן אלתרמן
- * שאלת התרבות הילדית בארץ-ישראל ומשבר הייצוג שלה אצל יוצרים "דו-שורשיים"
- * ספרות הילדים העברית במלחמת השנייה ולנוכח השואה (בין השאר, קדיה מולודובסקי, 'פתחו את השער'; ימימה אבידר-טשרנוביץ, 'אחד משלנו')
- * ספרות הילדים הקיבוצית והפועלית (בין השאר, גם 'דבר לילדים' ו'משמר לילדים')
- * צמיחת ספרות הילדים המקומית
- * מבית אחד - לבתים רבים

חומר חובה לקריאה:

- ח"נ ביאליק ותום זיידמן פרויד, 'מסע הדג', 1924
- ח"נ ביאליק ותום זיידמן פרויד, 'ספר הדברים', 1922
- ח"נ ביאליק, 'שירים ופזמונות לילדים', 1933
- קדיה מולודובסקי, 'פתחו את השער', 1942
- לאה גולדברג, 'מה עושות האילות', 1949
- כוש [ט' כרמי ושושנה היימן], 'שמוליקיפוד', ספרית פועלים, 1956
- אברהם שלונסקי, 'אני וטלי בארץ הלמה', 1957
- יהודה אטלס, 'והילד הזה הוא אני', כתר, 1977
- הונתן גפן, 'הכבש הששה-עשר: שירים וספורים לילדים', נושי, 1978.

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

- מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
- הרצאה 0 %
- השתתפות 20 %
- הגשת עבודה 0 %
- הגשת תרגילים 10 %
- הגשת דו"חות 0 %
- פרויקט מחקר 0 %
- בחנים 0 %
- אחר 70 %
- בחינת בית

מידע נוסף / הערות: